धरान नगरक्षेत्रका माध्यमिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन

शीर्षकमा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह एम. एड्.

नेपाली द्वितीय वर्षको पाठ्यांश (नेपा.शि. ५९८) को

उद्देश्यपूर्तिका निमित्त प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तोता

अनिता बराल

त्रि.वि.दर्ता नं ९-२-२१४-३५२-२००१

परीक्षा सि.नं २१४००८६

क्याम्पस रोल नं. १२८

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा विभाग

२०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली विभाग

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय अन्तर्गत श्री सुकुना बहुमुखी क्याम्पसमा एम. एड. दोस्रो वर्ष नेपाली मूल विषय लिई अध्ययन गर्ने छात्रा श्री अनिता बराललले **धरान नगरक्षेत्रका माध्यमिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरी प्रस्तुत गरेको शोधप्रतिवेदन मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

विभागीय प्रमुख	आन्तरिक परीक्षक	वाहच परीक्षक
....	....	....

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह एम. एड्. नेपाली द्वितीय वर्षको पाठ्यांश (नेपा.शि. ५९८) को उद्देश्यपूर्तिका निमित्त **धरान नगरक्षेत्रका माध्यमिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन** शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरी अनुसन्धान प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा महत्वपूर्ण सरसल्लाह तथा मार्गनिर्देशन प्रदान गर्नु हुने आदरणीय गुरु श्री प्रेमप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । त्यसै गरी यो अध्ययन कार्यलाई उपयुक्त वातावरण प्रदान गर्ने नेपाली शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुखज्यूमा समेत आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

त्यसरी नै यो प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्ने भिनाजु श्री भीमप्रसाद खतिवडा एवम् दिदी वेणु काफ्ले लगायत सम्पूर्ण गुरुवर्ग तथा अन्य मित्रहरुलाई पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै यो प्रतिवेदन टङ्कन गरी आकर्षक बनाइदिनु हुने सौजन्य डेक्सटप, धरानलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

-अनिता बराल

विषयसूची

शीर्षक **पृष्ठसङ्ख्या**

अध्याय – एक

शोधको परिचय १–१३

१.१ शोधको परिचय १

१.२ शोधशीर्षक १

१.३ समस्या कथन १

१.४ अध्ययनको उद्देश्य ३

१.५ प्राक्कल्पना ३

१.६ अध्ययनको औचित्य ३

१.७ अध्ययनको सीमाङ्कन ६

१.८ पूर्वकार्यको समीक्षा ६

१.९ अध्ययनविधि १०

१.१० शोधपत्रको रुपरेखा १३

अध्याय – दुई

सैद्धान्तिक परिचय १४–२८

२.१ निबन्धको सैद्धान्तिक परिचय १४

२.१.१ पृष्ठभूमि १६

२.१.२ निबन्ध : व्युत्पत्ति र अर्थ १६

२.१.३ निबन्धको परिभाषा १७

२.२ भाषिक सीप र निबन्ध विधा १९

२.२.१ भाषापाठ्यक्रम, भाषापाठ्यपुस्तक र लेखाइ सीप १९

२.२.१.१ भाषापाठ्यक्रम १९

२.२.१.२ भाषापाठ्यपुस्तक २०

२.२.१.३ लेखाइ सीप २०

२.२.२ लेखाइ शिक्षणको आवश्यकता र महत्त्व २१

२.२.३ लेखाइ सीपको विकासमा निबन्धलेखनको स्थान २२

२.२.४ विद्यालयतहमा निबन्ध-शिक्षणको प्रयोजन २३

२.२.५ विद्यालय तहका वर्तमान पाठ्यक्रमहरुमा निबन्धविधाको स्थान र शिक्षण प्रक्रिया २४

२..२.५.१ प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम-२०४९ २५

२.२.५.२निम्न माध्यमिक पाठ्यक्रम २०५८ (परिमार्जित संस्करण) २५

२.२.५.३माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम - २०५५ २७

२.३ सारांश २८

अध्याय - तीन

व्याख्या र विश्लेशषण ३०-४३

३.१ सरकारी विद्यालयका समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति जनसङ्ख्याको पहिचान ३०

३.१.१ सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ३०

३.२ निजी विद्यालयका समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति ३२

३.२.१ निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको

प्रतिशताङ्क स्थिति ३२

३.३ नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति ३३

३.३.१ नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ३३

३.४ नेपाली विमातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति ३५

३.४.१ नेपाली विमातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ३५

३.५ छात्राहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति ३७

३.५.१ समग्र विद्यार्थीहरूमध्येबाट छात्राहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ३७

३.६ छात्रहरूको निबन्धलेखन क्षमताको स्थिति ३९

३.६.१ समग्र विद्यार्थीहरूमध्येबाट छात्रहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ३९

३.७ समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति ४१

३.८ सारांश ४३

अध्याय - चार

तुलनात्मक विश्लेषण ४५-४८

४.१ विभिन्न समूहहरूमा निबन्धलेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ४५

४.१.१ सरकारी विद्यालय र निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको तुलना ४५

४.१.२ भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा नेपाली मातृभाषी तथा नेपाली विमातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको तुलना ४६

अध्याय - पाँच

निष्कर्ष र सुझाव ४९-५३

५.१ **निष्कर्ष** ४९

५.२ **सुझाव** ४९

५.३ **शैक्षिक प्रयोजन** ५१

५.४ भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शीर्षकहरू ५३

परिशिष्ट ५४

सन्दर्भग्रन्थ सूची ५५

तालिका–सूची

१	सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३०
२	निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३२
३	नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३३
४	नेपाली विमातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३५
५	समग्र विद्यार्थीहरूमध्येबाट छात्राहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३७
६	समग्र विद्यार्थीहरूमध्येबाट छात्रहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	३९
७	समग्र विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको प्रतिशताङ्क स्थिति	४१
८	सरकारी विद्यालय र निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको तुलना	४५
९	भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा नेपाली मातृभाषी तथा नेपाली विमातृभाषी विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको तुलना	४६